

ISTVÁN JUHÁSZ, VALÉRIA JUHÁSZ, ÁGNES MAGNUCZNÉ GODÓ: ENGA GE project: English and German Task Bank for dyslexic learners and their inclusive classes	340
LYDIA CONRAD: Facilitating Discourse in Academic Settings Through the Lens of an SLP	353
KARINA DUPÁK, ÁGNES T. BALLA: Shadowing as a language teaching technique: a case study	357
Sprachförderung Deutsch: Wer? Wie? Was? Wo?.....	377
ERZSÉBET DRAHOTA-SZABÓ: Zur Förderung der schriftlichen Textkompetenz in der Deutschlehrausbildung.....	379
ERIKA GROSSMANN: Vorbereitung der Studierenden auf die mündliche Grundprüfung mit C1 Niveau	396
GYÖRGY SCHEIBL: Wie modelliert man eine mündliche Prüfung in einem Printbuch?.....	406
DOROTTYA SZÁSZ: Grammatikübung im Netz: digitale Medien im Dienste der Sprachförderung	417
TÜNDE SÁRVÁRI: Sprachförderung durch Erzählen im frühen Deutschunterricht	431
Слово славян: Речь – лучшее наследство предков	443
АНДРЕА КОЧИШ: Старые мастера – благодарные потомки. Серии Гуэна на удалёнке.....	445
ТАТЬЯНА АЛЕКСАНДРОВНА КАДОЛО: Развитие коммуникативных навыков при изучении русского языка с помощью вспомогательных ресурсов цифровой образовательной среды	453
ЭВА КАТАЛИН ВАРГА: Развитие навыков общения на занятиях по медицинскому русскому с нуля.....	465
НАТАЛЬЯ НИКОЛАЕВНА НИКИТИНА: Арт-терапия как креативное пространство установления межкультурных отношений. 474	
ЭДИТ БАЛОГ: Тонкости развития навыков делового общения у студентов по специализации "Референт делового русского языка"	478

Előszó

A Szegedi Tudományegyetem Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke 2020. május 8-ra konferenciát hirdetett, amelynek célja, hogy felhívja a figyelmet a kommunikáció- és beszédfejlesztés fontosságára a köznevelés és a felsőoktatás széles spektrumában. Számos kutatás megerősítette már azt a tényt, hogy a gyermek, a tanuló verbális fejlettsége hosszú távon meghatározza a tanulási sikerességet. A konferencia a kitűzött időpontban a vírushelyzet miatt nem valósulhatott meg, az előadások anyagai azonban megszülettek, amelyeket e kötetben közzé is teszünk. A tanulmányok jó részére jellemző, hogy elméleti megalapozottságú, gyakorlatorientált kérdést tárgyal – eltérő hangsúlyokkal. Ebből következően sikerült a konferencia eredeti célját teljesítenünk: hidat képeznünk a kutatások és a gyakorlati megvalósulások közt. A konferencián hét szekcióba jelentkeztek köznevelésben és felsőoktatásban tanító-oktató szakemberek.

1. Az első szekció témakörei a *beszédfejlesztés* köré csoportosultak. *Szántóné Balogh Róza* tanítónő, nyelv- és beszédfejlesztő tanár tanulmányában az iskolájában sikeresen bevezetett és alkalmazott játékos fejlesztő óráját mutatja be, amelynek célja a beszédészlelési, beszédmegértési zavarok enyhítése. A gyermekek nyelvi felmérése után játékok segítségével végzett (beszéd)fejlesztést. Tanulmányában az általa kitalált és alkalmazott fejlesztő játékokat adja közre. A szekció második tanulmánya *Murányvári Aliz*, konduktív pedagógus, nyelv- és beszédfejlesztő tanár írása, aki a ritmikai készségek nyelvi képességekre gyakorolt pozitív hatásait elemzi oly módon, hogy figyelembe veszi azoknak az olvasásra, a matematikai gondolkodásra, a memóriára és az intelligenciára gyakorolt befolyását is. A megfelelő fejlődés elősegítése érdekében a ritmikai fejlesztést annak szenzitív időszakának idejére célszerű illeszteni, amelynek a legintenzívebb szakasza óvodáskorra és kisiskoláskorra tehető. A harmadik előadásban *Barna Károlyné* tanító, nyelv- és beszédfejlesztő tanár mutatja be az alsó tagozatosokkal végzett beszédfejlesztési gyakorlatait, melyek fókuszában – a hazai gyermekirodalom felhasználásával – dramatikus, mozgásos elemekkel dúsítva a többszólamúságon és együttműködésen alapuló játékos feladathelyzetek és képességfejlesztések állnak. A következő tanulmányban *Ladányi Éva* olyan bábjáték-előkészítési és -megvalósítási folyamatot mutat be tanító szakos hallgatókkal, amelynek célja nemcsak a produkum színpadra állítása, hanem a munka során végzett nyelv- és beszédfejlesztés is, például: a megfelelő hangerő, hangszín és beszédtempó megválasztása, a hangsúly és a hanglejtés tartalomhoz alkalmazkodó

használata, a helyes beszédlegzés és megfelelő artikuláció fejlesztése, valamint a tanári beszédhez szükséges nyelvhasználat fejlesztése, amely főként a szövegkoherenciára fókuszál. A szekció következő előadása *Dencs Krisztina* gyogyepedagógus, nyelv- és beszédfejlesztő kutatása, aki – miután felmérte diákjai szókincsét a *Szó? Nem szó?* teszttel – a 77 magyar népmeséhez kapcsolódóan saját szókinccstréninggel fejlesztette tanítványait. Mintaóratervén keresztül bemutatja azt a komplex fejlesztő tevékenységet, amelyet diákjaival végzett. A következő írásban *Harkai Anita* mutatja be a szókártákban rejlő fejlesztési lehetőségeket az anyanyelvórákon és az idegen nyelv oktatása során. A szókárták alkalmazásával jelentősen fejleszthető a tanulók figyelve, továbbá a memória és a beszédképesség. A pedagógus olyan jól bevált, szókártákkal játszható feladatokat is ismertet, amelyekkel segíthetjük a kommunikációs készségek fejlődését is. A hetedik előadás *Juhász Valéria* tanulmánya, aki kvalitatív elemzésből származó eredményeivel azt tárja föl Nagy László (1871) beszéd- és értelemgyakorlat tantárgyának a vezérkönyvéből, hogy milyen módszerrel fejlesztették a gyerekek szókincsét, beszédképességét és gondolkodását ezeken az órákon. A tanulmány elsődlegesen azokra az elemekre fókuszál, amelyek – kritikai értékelés után – újra beépíthetők lennének a mai oktatásba is. A szekció nyolcadik előadója *Erdei Tamás*. Tanulmányában a hétköznapi és az iskolában a mai napig is gyakorta stigmatizált két kifejezéssel foglalkozik, a 'de viszont'-tal és a 'hát'-tal. Korpuszlekérdezéssel bizonyítja, hogy mindkét kifejezés több száz éve a magyar nyelvhasználat szerves része, illetve bemutatja a két kifejezés diskurzusjelölői funkcióit. A következő tanulmányban *Sulyok Hedvig* foglalkozik a mindennapokban gyakran elhangzó – sokszor képzavart is indukáló – hasonló szerkezetű vagy jelentésű szólások keveredésével, illetve a szó- és jelentéstévesztés eseteivel. Megvizsgálja, milyen okok állhatnak e jelenség hátterében, s hogyan tükrözi, befolyásolja a bulvármédia frazémahasználatunkat. A szekció utolsó előadásában *Basch Éva* foglalkozik a kreatív írással: ismerteti a kreatív írás külföldi és hazai előzményeit és jelenlegi helyzetét, majd bemutat kipróbált kreatív írásos feladatokat, illetve leírja, hogy milyen módszerekkel, szempontrendszerrel lehet ezeket értékelni.

2. A beszéd és kommunikáció fejlesztésének logopédiai vonatkozásai című szekció három olyan előadást fog össze, melyek célja a fejlesztés megújítása, innovációja. *Kelemen Márta* tanulmánya a logopédiai segédeszközök bemutatására, csoportosítására vállalkozik. Ezen eszközöket még csak szűk körben alkalmazzák a szakemberek, ugyanakkor fontos szerepet játszhatnak az artikulációs zavarok kezelésében, megkönnyíthetik a hangfejlesztést, így téve hatékonyabbá a logopédiai

folyamatot. *Bagány Ágnes és Bús Szuzanna* tanulmánya a szerbiai oktatás egy innovációs programját mutatja be. Az Ügyes Tanoda célja az óvoda-iskola átmenet gördülékenyebb megvalósítása, a beilleszkedés, a szociális képességek fejlesztése, a különleges bánásmódot igénylő tanulók integrációjának elősegítése. Részletesen megismerhetjük a beszéd- és nyelvi képességek fejlesztésének lehetőségeit, az eddig megvalósult eredményeket. A harmadik tanulmányban *Tóthné Aszalai Anett* mutatja be a Hófehérke óvodai fonológiai tudatosságot fejlesztő programot. A logopédus a bemeneti vizsgálatot követően az óvodai csoport számára 10 hetes fejlesztőprogramot állított össze. A fonológiai tudatosság fejlesztése az óvodapedagógusok és logopédus közös szakmai munkájával valósult meg. A kutatás mintául szolgálhat a szakemberek közötti együttműködésre a nagycsoportos óvodás gyermekek iskola-előkészítésében.

3. *A társművészetek szerepe a 3–7 éves korosztály kommunikációs készségének fejlesztésében* című szekció tanulmányai több tudományterület horizontján helyezhetők el: az irodalom- és a könyvtártudomány, a szociológia, a film- és a képelemlet perspektíváiban. *Bárdos József Kapcsolatteremtés a tündérmesékben* című tanulmánya a gyermeki nyelvhasználatban jelen levő és a tündérmesékben megőrződött tegező köszönési formákat vizsgálja. Példákkal illusztrálja ezek nyelvészeti hátterét, mely közvetlenül idézte elő a megszólítási formák mai sokszínűségét, illetve az ebből fakadó bizonytalanságokat és zavarokat is. *Daróczy Gabriella* tanulmánya irodalmi-népköltészeti művek, gyermekmondókák szerepét elemzi az anyanyelvi nevelési folyamatban. Értelmezi a Gróh Ilona nevéhez kötődő Ringató-mozgalom metodológiai specifikumait, kiemelve azt, hogy a mondókabeszéd tényleges fizikai részvételt kíván meg, továbbá hogy „a játékok tér- és időbeli jeleneiben a résztvevők együtt befolyásolhatják a játékos történetek ívét.” Olvasásszociológiai felmérések eredményeit összegzi *Urbanik Tímea* tanulmánya: milyen attitűdök játszanak szerepet az egyes gyerekkiadványok és -műfajok befogadók általi preferáltságában; milyen lehetőségei és feladatai vannak a családoknak, a nevelési intézményeknek és a könyvtáraknak a három-hat évesek olvasóvá nevelésében, mely tényezők befolyásolják a mesehallgatáshoz, a könyvolvasáshoz, a médiahasználathoz kötődő szokások kialakulását? *Visy Beatrix* tanulmánya a kisgyermekek vizuális nevelésében hasznosítható, a fénykép-olvasásról szóló elméletek praxisba átvezethető szempontjait veszi számba. Hogyan dekódolja a gyermek a képen megjelenített valóságot, miképpen formálja a fotó az affekciót, a szemléltető identitáshoz kapcsolódó tér-idő tényezőket, emlékeket? Mi határozza meg a képleírást,

hogyan pásztázza a fotót a gyermeki tekintet? Ez az utóbbi kérdés foglalkoztatja – többek közt – A mi van a képen? A pedagógus és a kisgyermek közti nyelvi-képi kommunikáció metodológiai kérdései című tanulmány szerzőjét, *Magonyné Varga Emőket* is. Írásában a Szegedi Tudományegyetem kurzusain felvett adatok alapján értelmezi a Piroska és a farkas, valamint a Milyen színű a boldogság? című képeskönyv egyegy illusztrációjáról szóló, felnőtt-gyermek közti beszélgetés szöveganyagát. Elsősorban a három–hat éves gyerekek képi észlelésének, szimbolikus és analogikus képértésének a nyelvi produkcióban reprezentálódó jellemzőit veszi számba.

4. Az *idegennyelv-tanítás* módszertani kérdéseivel foglalkozó szekció tanulmányaiból kiderül, hogy milyen sok szintéren lehet érvényre juttatni a kreativitást a köz- és felsőoktatásban, az anyanyelv és az idegen nyelvek tanításában, illetve a (kis)gyermek és a felnőttek képzése során. *Tóth Orsolya* tanulmánya a szókincs fejlesztésével foglalkozik az idegennyelv-tanításban. Az általa alkalmazott játékos módszereket mutatja be, amelyek segítségével könnyebbé válik az alsó tagozatos gyermekek idegen nyelvi szókincsének gazdagítása. A szerző bebizonyítja, hogy a játékos szókinccstanítás nagyban hozzájárul a memória, a koncentráció és az önfegyelem fejlesztéséhez is, így ez más tantárgyak tanulását is segíti. *Molnár Keri Edit* tanulmányában az anyanyelvi és az angol nyelvi szókincs összefüggéseit vizsgálja 10–14 éves, magyar anyanyelvű vajdasági tanulók körében. A szerző abból a feltételezésből indul ki, hogy a tanulók anyanyelvi szókincsének gazdagsága vagy hiányossága alapvetően befolyásolja az idegen nyelvi szókincs elsajátításának sikerességét. *Szakter Zsuzsa* tanulmányában bemutatja, hogy az idegen nyelvi órákon hogyan indítsunk spontán, szabad beszélgetéseket. Ismerteti a spontán kommunikáció jellemzőit, nehézségeit és motivációs erejét, a célnyelvi kommunikációt támogató verbális és nonverbális technikák (mimikai eszközök, gesztusok, szupraszegmentális eszközök) szerepét, továbbá bemutat néhány, az életkornak és érdeklődési területeknek megfelelő feladattípust is. *Gyuris Edit* tanulmányában bemutatja a kollégáival közösen kidolgozott, a drámapedagógiát és a németnyelv-tanítást ötvöző módszert, illetve a 6–10 éves gyermekek németnyelv-tanulását segítő gyakorlati példákkal igazolja a drámapedagógiai módszerek alkalmazásának létjogosultságát és hatékonyságát a németórán. *Mester Réka* azt kutatta, milyen különbségek fedezhetők fel azon német nyelvszakos bölcsészhallgatók némettudása között, akik úgynevezett szatellitgenerációként a német tévéadók közvetítette műsorok segítségével, spontán sajátították el a nyelvet, illetve akik intézményes (iskolai) keretek között tanulták azt. *Teknős*

Viktória felnőttek idegennyelv-oktatása során szerzett tapasztalatait osztja meg velünk, hallgatói motivációinak és attitűdjeinek feltárásával. A tanulmányból kiderül, hogy milyen szerepet játszik e két jelenség egy idegen nyelv elsajátításának sikerében, illetve sikertelenségében. *Albert Mónika* tanulmánya a kommunikatív idegennyelv-oktatás módszertanára építve mutatja be az angol igeidők tanításának egy lehetséges módját. A főbb kommunikatív feladattípusok: a játék, a természetes kontextusba helyezést szolgáló tevékenységek, a készségek integrálását célzó tevékenységek és a személyes bevonódást ösztönző feladatok. *Meggyesné Hosszu Tímea* tanulmánya az enyhén értelmi fogyatékos tanulók idegen nyelvi kommunikációjának fejlesztési jellemzőit vázolja fel. A nyelvtanítást esélyegyenlősítési területként értelmezi, ami új tanítási szituációt eredményez. Bemutatja a fókuszban lévő tanulócsoporthoz idegennyelv-tanulását befolyásoló sajátosságait, a hatékony tanítás módszereit.

5. Az *English Language Teaching* angol nyelvű szekciója négy tanulmányt tartalmaz. *Bernáth András* Vita a címkézéstről: a vitakészség fejlesztése gyógypedagógiai angol szaknyelvi órákon című tanulmányából kiderül, hogy a vitakészséget fejlesztő feladatokat idegen nyelvi órákba is hasznos beépíteni, hiszen kiváló alkalmat biztosítanak egy adott témában való elmélyüléshez és a hozzá tartozó szókinész kibővítéséhez. A szerző egy gyógypedagógiai angol szaknyelvi óra kapcsán mutat be erre egy konkrét példát. A következő cikkben a három szerző bemutat egy 4 ország közreműködésével elkészített angol és német nyelvű digitális tananyagot, amelyet elsősorban diszlexiások nyelvtanulásának megsegítésére fejlesztettek ki 4-8. osztályos tanulók számára a KER 4 (A1-, A1+, A2-, A2+) nyelvi szintjén. Az ENGaGE-projektben megvalósuló tananyag kialakításának fő koncepciója egybevág az inkluzív oktatás módszertani irányelveivel. *Lydia Conrad* Beszédfejlesztés iskolai környezetben egy logopédus szemszögéből című írásában egy amerikai általános iskolákban dolgozó logopédus osztja meg a tapasztalatait azzal kapcsolatban, hogyan lehet elősegíteni a beszédfejlesztést. Betekintést nyerhetünk egy iskolai logopédus feladataiba, és ötleteket kapunk arra, hogyan strukturáljuk a terápiás foglalkozásokat úgy, hogy elősegítsük a nyelvi fejlődést. *Dupák Karina és T. Balla Ágnes* a 'Shadowing' mint nyelvtanítási technika témájú tanulmányukban vizsgálják azt a módszert, mely az idegen nyelvi fluenciát, a kiejtést és a hallásértést is bizonyítottan javítja. Az esettanulmány két résztvevő több hónapon át tartó, folyamatos visszajelzéseire építve mutatja be ezt a technikát.